

ОРГАНІЗАЦІЯ СТАЖУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В ІНСТИТУТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4146>

ДАНИЛЕНКО Лідія Іванівна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної
служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Ірина Іванівна ДРАЧ

доктор педагогічних наук, доцент,
директор Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних
наук України, м. Київ, Україна

ПЕТРОВЕ Ольга Михайлівна

доктор наук з державного управління,
професор, завідувач відділу
дослідницької діяльності університетів
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Юрій Андрійович СКИБА

доктор педагогічних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Стажування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти передбачено чинним законодавством України. Його метою для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (ЗВО) у наукових установах є ознайомлення з результатами сучасних наукових досліджень у відповідній науковій сфері й галузі знань та їх імплементація у зміст програм вищої освіти. Для стажування наукових працівників у ЗВО,

навпаки, важливим завданням є апробація власних наукових результатів в освітньому процесі. Ці два процеси є взаємозалежні та взаємообумовлені. Вони забезпечують системну професійну комунікацію між науковцями й науково-педагогічними працівниками, оновлення змісту навчання у вищій освіті результатами сучасних наукових досліджень, а також формують нові наукові напрями та галузі знань. Війна з РФ, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., не завадила повноцінному проходженню стажування викладачів одного з найпрестижніших закладів вищої освіти України — Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) в Інституті вищої освіти НАПН України (ІВО). В рамках стажування передбачено ознайомлення зі структурою, нормативним забезпеченням і веб-сайтом ІВО; аналіз останніх результатів досліджень ІВО зі сфери наукових інтересів стажистів; оновлення змістовної та джерельної баз навчально-методичних матеріалів навчальних дисциплін, які викладають стажисти у ЗВО; обговорення сучасних результатів досліджень ІВО зі здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-наукової програми «Парламентаризм і парламентська діяльність» спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування»; визначення перспективних планів співпраці викладачів і науковців у форматі спільного проведення навчальних занять, науково-практичних конференцій, зустрічей тощо. Стажування науково-педагогічних працівників КНУ в ІВО НАПН України заклало результативне підґрунтя для подальшої спільної роботи.

Ключові слова: науково-педагогічний працівник; науковий працівник; стажування викладачів; наукові дослідження; освітній процес; вища освіта; здобувач вищої освіти.

Стажування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (далі — ЗВО) передбачено чинним законодавством України. Так, згідно зі ст. 57 п. 9 Закону України «Про вищу освіту» (2014) науково-педагогічний працівник має право на підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на п'ять років. Результати підвищення кваліфікації та проходження стажування відповідно до ст. 60 цього ж Закону враховуються під час обрання на посаду за конкурсом чи укладення трудового договору з науково-педагогічними працівниками.

Метою стажування науково-педагогічних працівників ЗВО в наукових установах зазвичай є ознайомлення з результатами сучасних наукових досліджень у відповідній науковій сфері й галузі знань та їх імплементація у зміст освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти. І, навпаки, для стажування наукових працівників у ЗВО важливим завданням є апробація власних наукових результатів в освітньому процесі.

Ці обидва процеси є взаємозалежні та взаємообумовлені. Вони забезпечують системну професійну комунікацію між науковими та науково-педагогічними працівниками, оновлення змісту навчання у вищій освіті результатами сучасних наукових досліджень, формують нові напрями та галузі знань. Здебільшого наукові та науково-педагогічні працівники перебувають одночасно у цих двох статусах, тобто виконують обидві функції — викладача і дослідника.

Нині, в умовах інноваційних змін у системі вищої освіти, важливим є поєднання цих функцій у діяльності працівників, зокрема дослідницьких університетів, які формують освітньо-науковий простір та інтегрують його у світовий. У результаті стимулюється наукова, науково-технічна й інно-

ваційна діяльність викладачів та активізується проведення міждисциплінарних і міжгалузевих досліджень із залученням провідних вітчизняних і зарубіжних науковців.

Інноваційність у діяльності викладачів ЗВО посідає одне з ключових місць. Про неї йдеться й у Національній рамці кваліфікацій (Кабінет Міністрів України, 2011), де зазначається, що фахівець, який здобув 8 рівень кваліфікації, має демонструвати «значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну доброчесність, постійну відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності; здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення».

Від цього залежить і загальний рівень інноваційності держави. Так, у 2020 р. Україна посіла 45-те місце в Global Innovation Index (GII) серед 131 країни світу (Cornell University, INSEAD & WIPO, 2020, р. xxxii). Це свідчить, що трансформація наукових досліджень і їх реалізація у практичну діяльність ще не є достатньою. Хоча саме викладачі ЗВО мають показувати приклад постійного оновлення знань і самовдосконалення на наукових засадах.

Незважаючи на складні часи, які переживає нині українська держава, країна живе і робить усе для перемоги над ворогом у всіх сферах діяльності.

В освітньо-науковій сфері не припиняється процес активного обміну думками, ідеями, проектами між науковцями з галузі вищої освіти та науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти у різних форматах — конференціях, семінарах, курсах підвищення кваліфікації, стажуванні тощо.

Так, у перший день війни України з РФ в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (ІВО) почалося стажування трьох професорів єдиної в Україні кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління і державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) — Лідії Даниленко (д-р пед. н., проф.), Валерії Голубь (д-р н. держ. упр., проф.), Інни Плотницької (канд. філол. н., проф.) (ІВО НАПН України, 2022).

Організація стажування науково-педагогічних працівників в ІВО в умовах війни була дистанційною і передбачала кілька етапів:

- перший етап — ознайомлення з об'єктом стажування (вебсайтом, результатами наукових досліджень за останні роки);
- другий етап — аналіз результатів досліджень ІВО зі сфери наукових інтересів стажистів;
- третій етап — оновлення змістовної та джерельної баз навчально-методичних матеріалів навчальних дисциплін, які викладає стажист у ЗВО й обговорення результатів сучасних досліджень ІВО зі здобувачами вищої освіти;
- четвертий етап — визначення спільних перспективних планів ІВО і КНУ.

Співпраця науковців ІВО і науково-педагогічних працівників КНУ завжди була актуальною і корисною, адже наукові результати, отримані в наукових установах, мають якомога швидше потрапляти до своїх споживачів, насамперед до здобувачів вищої освіти.

Сучасний світ потребує тих, хто вчиться впродовж усього життя. Тому важливими залишаються кращі традиції педагогічної науки щодо розширення її сфери впливу на виробничі процеси та запровадження результатів наукових досліджень у практику.

Для прикладу, в аудиторіях КНУ під час вивчення навчальної дисципліни «Інноваційний менеджмент» приділено особливу увагу результатам наукових досліджень, як-от:

- «Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» (В. Луговий та ін., 2021);
- «Механізми реалізації ефективного врядування в університетах України в умовах євроінтеграції» (І. Драч та ін., 2020).

Обговорення означених тем і понять викликало у студентів освітньої програми «Парламентаризм і парламентська діяльність» спеціальності

«281 Публічне управління та адміністрування» додаткову зацікавленість, підвищило їхню мотивацію до навчання, сприяло розробленню авторських моделей інноваційних ЗВО. Вони, зокрема, запропонували структурні схеми інноваційних ЗВО для України, у яких пріоритетними визначено такі, що ґрунтуються на електронному управлінні, мобільному навчанні та навчанні типу «вічна-віч», інклюзивному картуванні, віртуальному освітньому середовищі, мобільних програмах і додатках тощо

Зазначимо, що результати наукового дослідження «Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» (В. Луговий та ін., 2021) було використано на навчальних заняттях по-різному. А саме:

- під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» здобувачі вищої освіти Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби КНУ особливо зацікавилися питаннями «колективно-синергійного безперешкодного створення та споживання знань», забезпечення діяльності дослідницьких університетів, реалізації стратегії розвитку укрупнених конкурентоспроможних ЗВО в Україні;
- під час вивчення навчальної дисципліни «Інновації у публічному управлінні» студенти Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби КНУ розглянули сучасні теорії державного управління (стратегічний менеджмент, менеджмент якості, кадровий менеджмент, операційний менеджмент, маркетинг, організаційний менеджмент тощо), які є базовими в управлінні інноваційним ЗВО.

Особливу увагу студенти приділили моделі «потрійної спіралі», яка передбачає співпрацю інноваційних університетів із державою і бізнесом, розширення традиційних функцій управлін-

ня ЗВО функціями партнерів для забезпечення оптимального результату, активну участь у безпосередньому створенні інноваційних підприємств, а отже — комерціалізацію результатів дослідницької діяльності та отриманої освіти.

На заняттях з навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» здобувачі вищої освіти Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби КНУ ознайомилися з результатами наукового дослідження «Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду з розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів» (Ю. Скиба та ін., 2021). Високу зацікавленість здобувачів вищої освіти викликали матеріали щодо зарубіжних практик оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників та організації інституційних систем професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (за основними напрямками: організаційно-управлінським, освітнім, науковим, міжнародним, інформаційним, фінансово-матеріальним).

Викладачі КНУ, які стажувалися в ІВО, висловили пропозиції щодо подальшої співпраці, зокрема у проведенні спільних наукових досліджень, навчальних занять, науково-практичних конференцій, зустрічей тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Драч, І., Калашнікова, С., Паламарчук, О., Рябченко, В., & Червона, Л. (2020). *Механізми реалізації ефек-*

тивного врядування в університетах України в умовах євроінтеграції : колективна монографія. (С. Калашнікова, заг. ред.). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-37-3-2020>

Закон України «Про вищу освіту». (2014, 1 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2022, 24 червня). *Про проходження стажування професора кафедри парламентаризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л. Даниленко*. <https://bit.ly/3zyi3FD>

Кабінет Міністрів України. (2011, 23 листопада). *Про затвердження Національної рамки кваліфікацій* (1341). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>

Луговий, В., Драч, І., Петроє, О., Зінченко, В., Мелков, Ю., Жилиєв, І., Рєгейло, І., Базелюк, Н., & Камишин, В. (2021). *Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука»* : аналітичні матеріали (В. Луговий, О. Петроє, ред.). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-53-7-2021>

Скиба, Ю., Чорнойван, Г., Жабенко, О., Ярошенко, О., Отич, О., & Мельник, С. (2021). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду з розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів* : аналітичні матеріали (Ю. Скиба, ред.). Ч. II. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-51-3-2021>

Cornell University, INSEAD, & WIPO. (2020). *The Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation?* (S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent, Eds.). Ithaca, Fontainebleau, Geneva. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

ORGANISATION OF INTERNSHIPS FOR ACADEMIC STAFF AT THE INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE IN WARTIME

Lydiia Danylenko

DSc in Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Iryna Drach

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Director, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Olha Petroye

DSc in Public Administration, Professor, Head of the Department for Universities' Research Activities, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Yurii Skyba

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Deputy Director for Research, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The current legislation of Ukraine prescribes the internship of academic staff. The academic staff internship at research institutions aims to acquire current research results in the relevant sphere and their implementation in the content of higher education programmes. For research staff internships at higher education institutions, on the contrary, an important task is the approbation of their research results in the educational process. These two processes are interdependent and mutually conditioned. They provide systematic professional communication among researchers and academic staff, updating the content of training in higher education with the results of modern research, initiation of new scientific directions and fields of knowledge. The war with the Russian Federation, which began on February 24, 2022, did not prevent the full completion of the internship by the academic staff of one of the most prestigious higher education institutions in Ukraine — Taras Shevchenko National University of Kyiv — at the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. As part of the

internship, it was provided: familiarising with the structure, regulations and website of the Institute; analysing recent research results of the Institute relevant to trainees; updating content and source bases for training and methodological materials of their academic disciplines; discussing modern research results of the Institute with Master's Degree students of the education and research programme on parliamentarism and parliamentary activities (speciality "281 Public Administration"); defining prospective plans for the cooperation of the academic staff and researchers at joint conduction of training sessions, scientific and practical events, meetings, etc. The University's academic staff internship at the Institute laid a good foundation for further joint work.

Keywords: *academic staff; research staff; academic staff internship; research; educational process; higher education; higher education student.*

Дата публікації: 15 липня 2022 р.